

Etička dilema

Najznačajnija tema u čitavom svetu tokom proteklih godinu dana je pandemija korona virusa. Do sada je zaraženo više desetina miliona ljudi, a broj preminulih premašio je 3 miliona. Pored toga, u svetu vlada infodemija, poplava vesti iz najrazličitijih izvora. U opisanim okolnostima pojava vakcine očekivano je kod određenog broja građana otvorila prostor za strah i sumnju.

Budući da je to jedino raspoloživo rešenje, postavlja se složeno pitanje kako uticati na ljude da prime vakcinu, tako doprinoseći višem interesu- kraju pandemije i nastavku života kakvog smo poznavali do pre godinu dana.

Na nivou kolektiva zaposlenih u preduzeću, gde su kontakti među ljudima svakodnevni i neizbežni, potrebno je stimulirati zaposlene da se vakcinišu da bi se poslovanje kompanije oporavilo i nastavilo svoj napredak. Koji pristup rukovodstva preduzeća prema onima koji su zdravstveno sposobni za vakcinaciju, ali ne žele da prime vakcinu protiv korona virusa je etički ispravan i prihvatljiv?

Nude se različita rešenja izloženog problema:

Vakcinacija kao uslov za zadržavanje na radnom mestu, destimulacija zaposlenih selekcijom na vakcinisane i nevakcinisane ili stimulacija za dobrovoljnu vakcinaciju novčanom naknadom ili sličnim privilegijama?

Rešenje koje smatram za najadekvatnije obuhvata treći predlog koji nudi novčanu naknadu ili sličnu povlasticu (što bi moglo podrazumevati dodatne slobodne dane u toku godine ili ukidanje rada vikendom) za sve koji se dobrovoljno vakcinišu.

Ovakav pristup otvorio bi prostor za radnike da ponovo razmisle o ovako važnoj odluci. Novac ili dodatne povlastice na radnom mestu osnažile bi ljude koji su, kao i veliki deo stanovništva Srbije u oslabljenoj ekonomskoj situaciji zbog širih društvenih, ali i okolnosti kojima je doprinela pandemija. U prilog tome govore i podaci iz nekoliko firmi u Srbiji koji su upravo putem ovakvog pristupa uspele da podignu procenat vakcinisanih u svom kolektivu. Različite firme kao stimulaciju davale su i do 10.000 dinara. Treba imati u vidu da je taj iznos blizu četvrtine minimalne potrošačke korpe, koja je prema podacima Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija u januaru ove godine iznosila oko 38.000 dinara. Mnogi sindikati radnika podržali su ovaj pristup, jer se prema zaposlenom ne postupa kao sa "zamenjivom robom", već sa adekvatnim poštovanjem koje svaki zaposleni zaslužuje. Ovako su postupile i svetske kompanije kao što su lanac marketa Aldi, Lidl i Kronger.

Kao dodatan razlog u prilog ovom stavu govore i podaci iz Izraela, zemlje koja je u procesu vakcinacije stanovništva najviše postigla, u kojoj je pandemija u potpunosti pod kontrolom, a životi građana velikim delom vraćeni u uobičajene tokove. Oni koji govore o tamošnjoj situaciji ističu da je presudan uticaj imalo ponašanje uglednih članova tamošnjeg društva koji se poklapa sa Kantovom teorijom. Predstavnici izvršne vlasti, lekari, profesori i

visokopozicionirani u kompanijama- svi oni su se među prvima vakcinisali i kasnije osnaživali svoje sugrađane da isto postupe. Takav pristup ujedno je i rešenje za nedovoljan odaziv koji bi mogao uslediti na početku implementacije ideje o novčanoj stimulaciji. Kada kroz primer bliskih, uglednih ljudi bude poslata poruka da se treba vakcnisati, na suptilan način će se probuditi i empatija i odgovornost prema zajednici. Uz novčanu ili drugu stimulaciju ovakav pristup zasigurno bi dao željene efekte.

Smatram da vakcinacija nikako ne bi trebala da bude obaveza nasuprot kojoj stoji gubitak posla. Uprkos činjenici da takvo postupanje ima zakonsko pokriće, po Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, prema sledećim članovima:

Član 2

19a) lična zaštita od infekcije je dužnost svakog pojedinca da preduzima mere lične zaštite sopstvenog zdravlja i života u skladu sa prirodom bolesti, a usled nepridržavanja kojih može doći do ugrožavanja zdravlja i života drugih lica od zarazne bolesti;

Član 13

Svako pravno lice, preduzetnik i fizičko lice dužni su da postupe u skladu sa merama za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti određenim ovim zakonom i da omogućе nesmetano obavljanje nadzora i preuzimanje propisanih mera nadležnom doktoru medicine odnosno doktoru medicine specijalisti epidemiologije i nadležnom sanitarnom inspektor. Lica obolela od zaraznih bolesti imaju pravo i obavezu da se leče i pridržavaju propisanih mera i uputstava zdravstvenih ustanova i privatne prakse.

Član 14

Mere za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti predstavljaju skup svih aktivnosti koje planiraju, organizuju i sprovode organi Republike Srbije, autonomne pokrajine, jedinica lokalne samouprave, privredni subjekti i pravna lica, instituti i zavodi za javno zdravlje i druge zdravstvene ustanove, zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici i fizička lica u cilju zaštite stanovništva od zaraznih bolesti.

Ono bi grubo kršilo prava na slobodan izbor radnika i za posledicu bi imalo diskriminaciju nevakcinisanih, koji imaju pravo da iz bilo kog razloga odbiju vakcinaciju. Takođe, treba imati u vidu da u vakcine protiv korona virusa napravljene pre godinu dana i još uvek nisu jasno određeni i poznati javnosti svi neželjeni efekti vakcina, te poslodavci ne mogu garantovati zaposlenima da oni ljudi koji budu primorani da prime vakcine neće imati neželjene posledice. Takođe, primoravanje uvek uz sebe nosi rizik od pobune i suprotnog delovanja.

Drugi predlog, koji se zalagao da se radnici koji su zdravstveno sposobni da se vakcinišu ali to odbijaju, destimulišu tako što će na njihovo mesto doći oni koji su primili vakcine- u potpunosti je neadekvatan. Najpre, ostaje pitanje šta bi ti ljudi radili nakon određenog protoka vremena, da li bi došlo do takozvanog mobinga “praznog stola”?

Implementacija ovog predloga za posledicu bi imala diskriminaciju i u potpunosti bi eliminisala ravnopravnost zaposlenih kao kategoriju.

Upotreba bilo koja od ova dva predloga doprinelo bi podeli među građanima koja već sada zahvata nesagledive razmere.

Saglasna sam da upravni odbor preduzeća ima pravo i obavezu da donosi podsticajne mere ovog tipa kako bi zaštitio zdravlje zaposlenih i svoj poslovni interes, jer je to njihova imovina i oni imaju na to imaju pravo. Takođe, slažem se da imaju obavezu prema zaposlenima i klijentima da štite njihove interese i brinu o njihovoj bezbednosti, to jest da ih zaštite od moguće zaraze, ali ne na način da to ugrožava prava drugih ljudi, diskriminiše ih i primorava na postupanje za koje niko ne može da im garantuje da je u potpunosti bezbedno. Dakle, legitimno je da rukovodstvo kompanije donosi odluke o ovako važnoj temi, ali je najvažnije pitanje na koji način će ostvariti taj svoj cilj.